

Sygn. akt IV CZ 57/06

POSTANOWIENIE

Dnia 26 lipca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący)

SSN Antoni Górski

SSN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku L.G., S.N., W.N., R.N., J.N. i A.D.
przy uczestnictwie J.M. i [...] o podział majątku wspólnego i dział spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 lipca 2006 r.,
zażalenia uczestniczki postępowania J.M.
na postanowienie Sądu Okręgowego w B.
z dnia 27 kwietnia 2006 r., sygn. akt [...],

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2006 r. Sąd Okręgowy w B. odrzucił skargę kasacyjną uczestniczki postępowania J.M. od postanowienia tego Sądu z dnia 31 stycznia 2006 r. orzekającego – jako sąd drugiej instancji – sprawę o

podział majątku wspólnego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej i o dział spadku.

Jak wskazał Sąd Okręgowy w uzasadnieniu postanowienia, skarga kasacyjna wniesiona została w dniu 19 kwietnia 2006 r., a zatem mają do niej zastosowanie przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398; dalej – „u.k.s.c.”) oraz przepisy kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu nadanym tą ustawą. Zawarty w skardze, sporządzony przez adwokata reprezentującego uczestniczkę postępowania, wniosek o zwolnienie od opłaty od skargi (nazwany wnioskiem o zwolnienie „od wpisu od kasacji”), na podstawie art. 102 ust. 4 u.k.s.c. został zwrócony zarządzeniem Przewodniczącego z dnia 20 kwietnia 2006 r., albowiem nie zostało do niego dołączone oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania uczestniczki postępowania. Zdaniem Sądu Okręgowego powoduje to, że skargę kasacyjną należy traktować jako niezawierającą takiego wniosku, a zatem skarga ta powinna zostać opłacona bez wezwania do uiszczenia opłaty (art. 130² § 3 k.p.c. w zw. z art. 3 ust. 2 pkt 3, art. 18 ust. 2, art. 38 ust. 1 i art. 51 u.k.s.c.). Ponieważ opłata nie została uiszczona, skarga, na podstawie art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 130² § 3 i art. 13 § 2 k.p.c., podlega odrzuceniu.

Wymienione postanowienie zaskarżyła zażaleniem uczestniczka postępowania J.M. Zarzucając niezasadność wymienionego postanowienia skarżąca wniosła o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wbrew zarzutowi skarżącej, zarządzenie Przewodniczącego o zwrocie wniosku o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej wydane zostało bez naruszenia prawa. Jest bezsporne, że do wniosku o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej nie zostało dołączone oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania uczestniczki postępowania. Złożenie takiego oświadczenia wraz z wnioskiem o zwolnienie od wpisu od apelacji, zawartym w apelacji wniesionej w dniu 5 października 2005 r., trafnie nie zostało potraktowane przez Przewodniczącego jako spełnienie, przewidzianego przez art. 102 ust. 2 u.k.s.c., wymagania dołączenia do wniosku o zwolnienie

od kosztów sądowych oświadczenia obejmującego szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów. Złożone oświadczenie obejmowało bowiem dane, które zostały uwzględnione przy rozpatrywaniu wniosku o częściowe zwolnienie od kosztów sądowych (wpisu od apelacji), rozstrzygniętego postanowieniem Sądu Rejonowego w B. postanowieniem z dnia 6 października 2005 r. Złożenie ponownego wniosku o częściowe zwolnienie od kosztów sądowych (opłaty od skargi kasacyjnej) po upływie ponad pół roku wymagało złożenia nowego oświadczenia, zawierającego aktualne dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania uczestniczki postępowania. Ponieważ wniosek o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej dotknięty brakiem nie dołączenia oświadczenia, o którym mowa w art. 102 ust. 2 u.k.s.c., złożony został przez adwokata reprezentującego uczestniczkę postępowania, zwrócenie wniosku bez wzywania do uzupełnienia braku ma swą podstawę w art. 102 ust. 4 u.k.s.c.

Skarżąca nie dostrzegła, że w myśl powołanych przez Sąd Okręgowy art. 38 ust. 1 i art. 51 ust. 1 u.k.s.c., w sprawach o podział majątku wspólnego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej i o dział spadku pobiera się opłatę stałą. Zresztą nawet gdyby była to opłata stosunkowa, obliczona od wartości przedmiotu zaskarżenia, stosownie do art. 130³ § 3 k.p.c. skarga kasacyjna wniesiona przez adwokata powinna być opłacona bez wezwania do uiszczenia opłaty i brak takiej opłaty powoduje odrzucenie skargi.

Nie ulega wątpliwości, że złożenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych przed wniesieniem pisma podlegającego opłacie lub wraz z tym pismem, uchyla obowiązek uiszczenia opłaty od tego pisma do czasu rozstrzygnięcia wniosku. Dotyczy to także pism wnoszonych przez adwokatów, radców prawnych i rzeczników patentowych, podlegających opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej, obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. Pod rządem ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88 ze zm.) w praktyce sądów przyjęto, że w razie odmownego załatwienia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych sąd jest zobowiązany do wezwania o uiszczenie opłaty w sprawie, w której pismo podlegające opłacie

wpisu stałego wniesione zostało przez adwokata (radcę prawnego) i nie zostało opłacone (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1976 r., III CZP 11/76, OSNCP 1976, nr 7-8, poz. 162). Inną sytuacją jest jednakże sytuacja, gdy nie dochodzi do rozpoznania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, a wniosek ten zostaje zwrócony. Wprawdzie według art. 130 § 2 zdanie drugie k.p.c. pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu, ale nie można przyjąć, że złożenie – następnie zwróconego – wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie wywołało skutku w postaci czasowego wstrzymania obowiązku strony uiszczenia należnej opłaty od wniesionego pisma. Gdyby tak nie było, oznaczałoby to, że strona, reprezentowana przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, wnosząc o zwolnienie od kosztów sądowych w piśmie podlegającym opłacie (lub przed wniesieniem pisma), żeby zapobiec niekorzystnemu dla niej skutkowi ewentualnego zwrócenia wniosku, powinna wnosząc pismo uiścić opłatę należną od tego pisma. Pozbawiałoby to sensu składanie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Należy zatem uznać, że w omawianej sytuacji obowiązek uiszczenia opłaty powstaje z chwilą zwrócenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Powstaje jedynie pytanie czy do uiszczenia tej opłaty adwokat, radca prawny lub rzecznik patentowy powinni być wezwani przez sąd, czy też mają oni obowiązek uiścić opłatę bez wezwania?

Obecnie obowiązujące przepisy są znacznie bardziej rygorystyczne od przepisów poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. i wymagają od adwokatów, radców prawnych i rzeczników patentowych uiszczenia bez wezwania opłat od pism przez nich wnoszonych, jeżeli pismo podlega nie tylko opłacie w wysokości stałej (tak jak stanowił art. 17 wymienionej ustawy), ale także gdy pismo podlega opłacie stosunkowej, obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub wartości zaskarżenia; nie uiszczenie opłaty powoduje zwrot lub odrzucenie pisma (art. 130² § 1 i 3 k.p.c.). Rygoryzm nowych przepisów przejawia się także, m.in. w tym, że niedołączenie do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów powoduje zwrot wniosku

bez wzywania do uzupełnienia jego braku (art. 102 ust. 4 u.k.s.c.). Należy zauważyć, że na takie zarządzenie, wydane przez przewodniczącego czy to w sądzie pierwszej, czy drugiej instancji, nie przysługuje zażalenie (art. 394 § 1 i art. 394¹ § 1 i 2 k.p.c.). Z chwilą zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych adwokat lub radca prawny dowiadyuje się, że wniesienie wniosku nie wywołało zamierzonych skutków (art. 130 § 2 k.p.c.). W tej sytuacji uiszczenie opłaty powinno, zgodnie z intencją nowych, obecnie obowiązujących uregulowań, nastąpić bez wezwania do uiszczenia tej opłaty. Wobec tego, że ustawa wprost nie określa terminu, w jakim w razie zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych należy wnieść opłatę, powinno to nastąpić, w drodze analogicznego zastosowania art. 130² § 2 k.p.c., przewidującego dla adwokata, radcy prawnego i rzecznika patentowego termin tygodniowy od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma podlegającego opłacie.

Ponieważ opłata od skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania nie została uiszczona w terminie tygodniowym od dnia doręczenia jej pełnomocnikowi – adwokatowi zarządzenia o zwrocie wniosku o zwolnienie od opłaty od skargi (24 kwietnia 2006 r. – k. 571), zaskarżone postanowienie odpowiada prawu (art. 130² § 3 k.p.c.). Zażalenie, na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c., należało zatem oddalić.